

2^η Ετήσια Αναφορά
Της κατάστασης του
πληθυσμού της μεσογειακής
φώκias στη νήσο Γυάρο
(Περίληψη)

Ιούλιος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ¹

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	4
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	5
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	8

¹ Σημείωση για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας: Ολόκληρη ή τμήματα της παρούσας αναφοράς είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν μόνο κατόπιν άδειας από τη ΜΟμ. Τα επιστημονικά δεδομένα της αναφοράς είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν μόνο κατόπιν γραπτής άδειας από τη ΜΟμ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

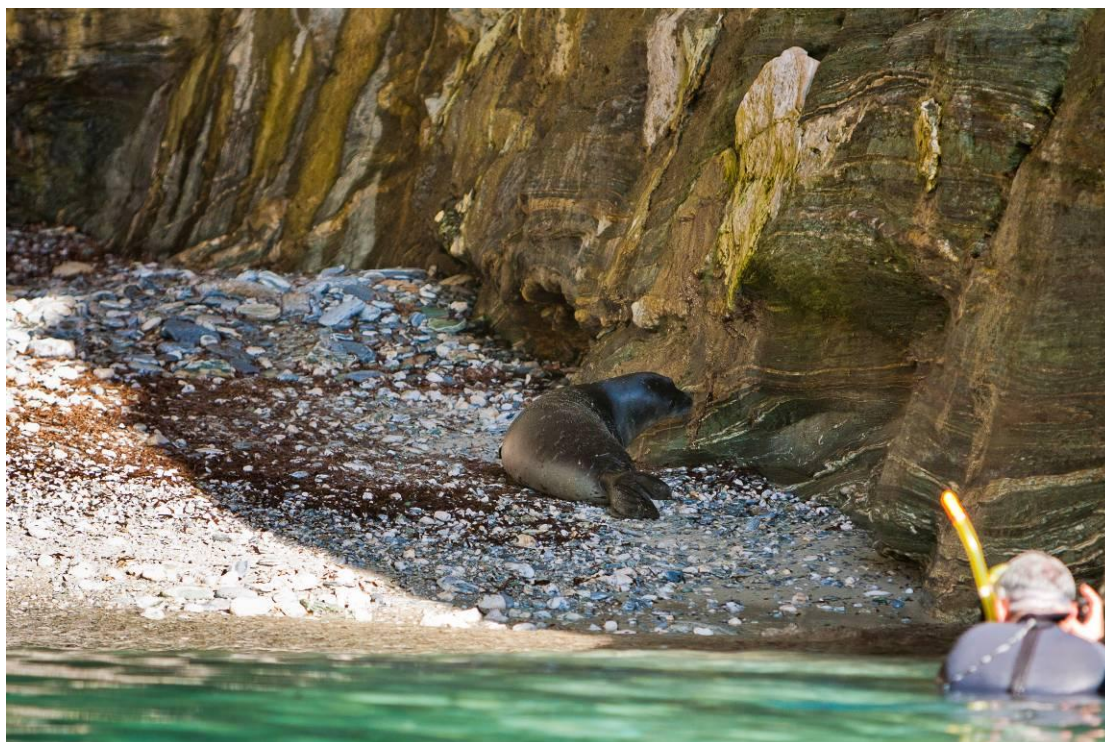
Η μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*) είναι το σπανιότερο επιζών μέλος της οικογένειας Phocidae, και χαρακτηρίζεται από την IUCN ως «Κρισίμως απειλούμενο» με εξαφάνιση. Κάποτε ήταν ευρέως κατανεμημένο στη Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα, και στον βόρειο Ατλαντικό από το Μαρόκο έως τη Μαυριτανία, τις Αζόρες, τα Κανάρια νησιά και τη Μαδέρα. Το είδος σήμερα ζει μόνο στην Ανατολική Μεσόγειο, στη Μαδέρα και στο Cabo Blanco στη Μαυριτανία. Στην Ανατολική Μεσόγειο ο μεγαλύτερος πληθυσμός της μεσογειακής φώκιας βρίσκεται στην Ελλάδα; ένας από τους σημαντικότερους πληθυσμούς του είδους εντοπίστηκε στη νήσο Γυάρο στις βόρειες Κυκλάδες. Αυτή η αναφορά παρέχει μια επισκόπηση των κύριων ερευνητικών ευρημάτων της παρακολούθησης του είδους στη Γυάρο από τη MOM/Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της μεσογειακής φώκιας.

Εικόνα 1 Νεογέννητα σε καταφύγιο της Γυάρου (© Α. Καραμανλίδης/MOM)

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μελέτη της μεσογειακής φώκιας έχει βασιστεί σε τυποποιημένη μεθοδολογία παρακολούθησης, που περιλαμβάνει τη λειτουργία ενός Δικτύου Διάσωσης και Συλλογής Πληροφοριών που παρέχει πληροφορίες για την παρουσία του είδους, τακτικές ερευνητικές αποστολές για την αξιολόγηση της διαθεσιμότητας και καταλληλότητας του οικοτόπου και για την καταγραφή βασικών δημογραφικών παραμέτρων και τη λειτουργία ενός δικτύου αυτόματων φωτογραφικών μηχανών για την αναγνώριση των ατόμων, και την μελέτη ατομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς των ζώων.

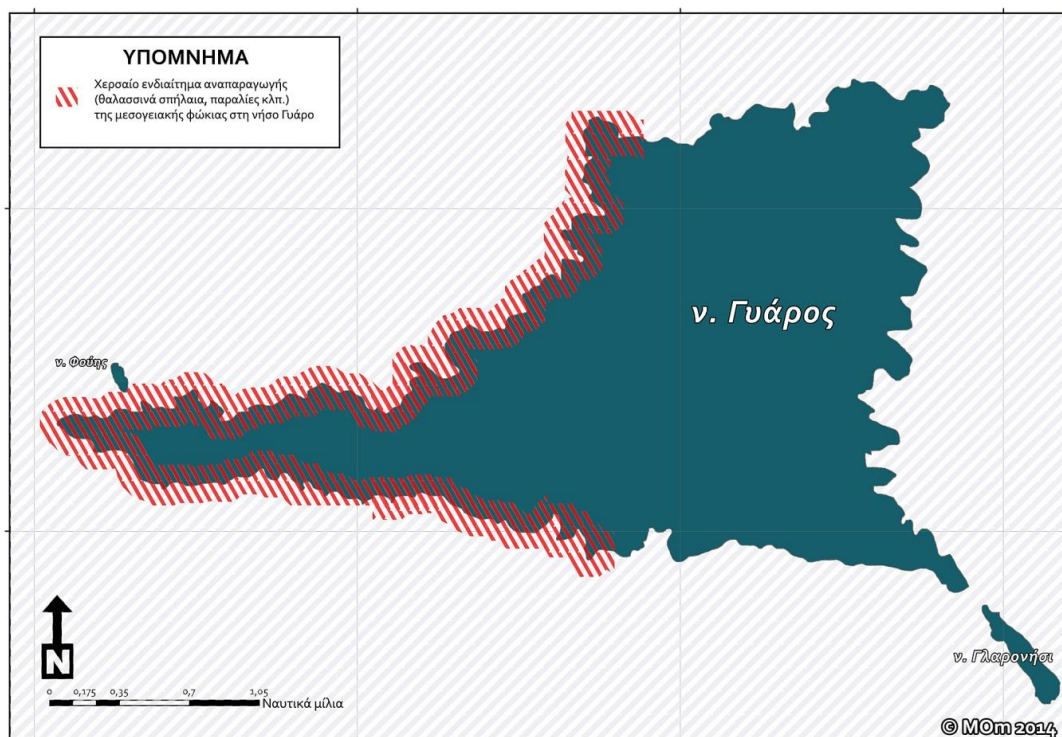

Εικόνα 2. Καταγραφή παρουσίας ζώου σε ανοιχτή παραλία (© Α. Καραμανλίδης/MOM)

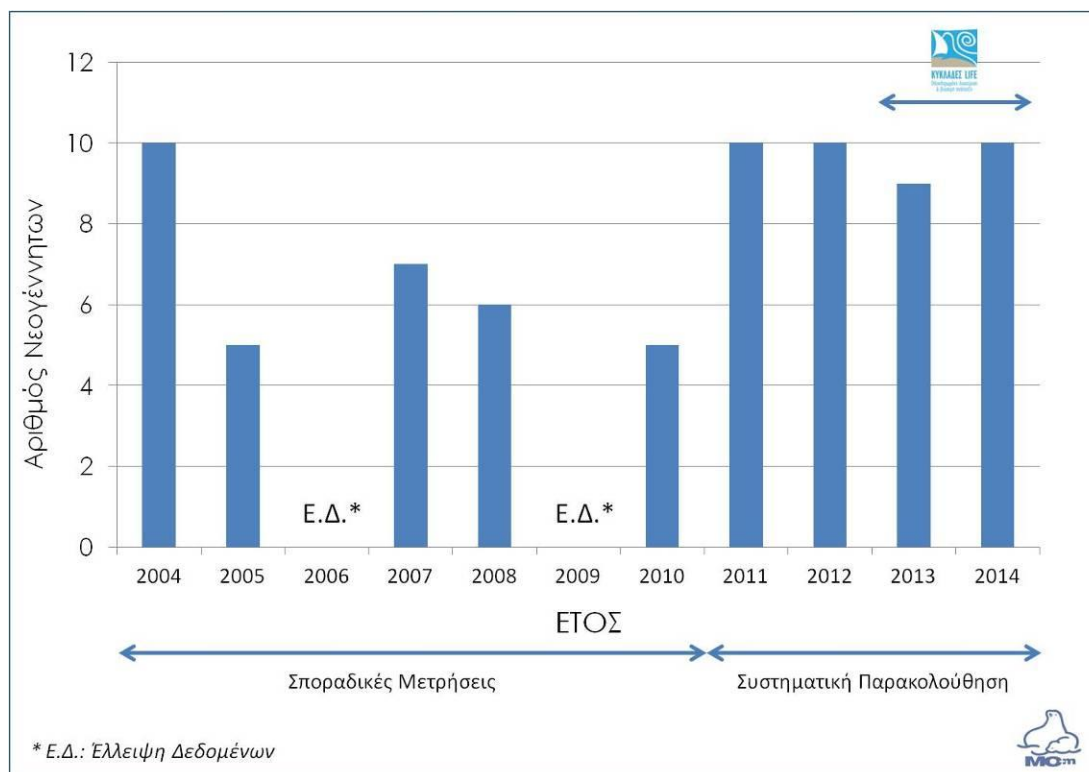
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα κύρια αποτελέσματα μέχρι σήμερα είναι:

- Κατά μήκος των 37,05 χιλιομέτρων της ακτογραμμής της Γυάρου έχουν εντοπιστεί 9 καταφύγια κατάλληλα για τη μεσογειακή φώκια. Δύο από τις σπηλιές (GIA 4 και GIA10, βλ. χάρτη παρακάτω-) χρησιμοποιούνται από τις φώκιες σε ετήσια βάση για αναπαραγωγή και θηλασμό των νεογνών. Σε άλλες επτά σπηλιές έχει καταγραφεί επίσης τακτική χρήση από τις φώκιες. Επιπλέον, σε οκτώ ανοικτές παραλίες έχει τεκμηριωθεί η παρουσία φωκών (για θηλασμό ή/και ανάπαυση). Η εκτεταμένη χρήση ανοικτών παραλιών από τις φώκιες σε αυτή την περιοχή και ιδιαίτερα από μητέρες με νεογνά θεωρείται ως ένα μοναδικό φαινόμενο για το είδος αυτό σε όλο τον κόσμο.
- Τα περισσότερα καταφύγια μεσογειακής φώκιας στη Γυάρο έχουν εισόδους πάνω από την επιφάνεια του νερού, που οδηγούν μέσα από διαδρόμους στο κυρίως σπήλαιο, που περιλαμβάνει μία ή περισσότερες στεγνές επιφάνειες (εσωτερικές παραλίες) για ανάπαυση ή/και γέννα. Ο χώρος ανάπαυσης/γέννας είναι μια παραλία που αποτελείται από άμμο ή βότσαλα.
- Η χρήση των χερσαίων ενδιαιτημάτων φαίνεται να είναι συνεχής και έντονη όλο το χρόνο με σημαντική αύξηση κατά την περίοδο της αναπαραγωγής. Οι φώκιες έχουν παρατηρηθεί να χρησιμοποιούν όλα τα μέρη των παραλιών στις δύο κύριες σπηλιές αναπαραγωγής στη Γυάρο; ακόμη και κατά τη διάρκεια των πολύ κακών καιρικών συνθηκών υπάρχει συνήθως ένα στεγνό μέρος στην παραλία της σπηλιάς που προσφέρει καταφύγιο στις φώκιες.
- Κατά τη διάρκεια των ερευνητικών δράσεων της ΜΟm στη νήσο Γυάρο (2004 – 2014) έχουν καταγραφεί συνολικά 72 γεννήσεις φωκών (Εικόνα 4). Ο μέσος όρος γεννήσεων ανά έτος, για τις χρονιές 2011, 2012, 2013 και 2014 που έγινε συστηματική παρακολούθηση, ήταν 9,75. Σε αυτή την περίοδο βρέθηκε μόνο ένα νεκρό νεογέννητο. Ενήλικα νεκρά ζώα δεν έχουν βρεθεί στη Γυάρο.

Εικόνα 3. Χάρτης της νήσου Γυάρου στον οποίο παρουσιάζεται η ευρύτερη περιοχή στο νησί που είναι σημαντική για τον τοπικό πληθυσμό της μεσογειακής φώκιας

Εικόνα 4 Ετήσιος αριθμός νεογέννητων φωκών στη νήσο Γυάρο

- Η ανάλυση του οπτικοακουστικού υλικού (12068 φωτογραφίες που λαμβάνονται από τις υπέρυθρες κάμερες) επέτρεψε την αναγνώριση 24 διαφορετικών ατόμων (εκτός από νεογέννητα, δηλαδή, 20 ενήλικα θηλυκά, 4 ενήλικα αρσενικά). Με βάση τον μέσο όρο γεννήσεων υπολογίζουμε ότι περίπου 65-70 ενήλικα άτομα μεσογειακής φώκιας ζουν στη Γυάρο.

Εικόνα 4. Ενδεικτικές καρτέλες φωτο-αναγνώρισης 1 αρσενικού και 1 θηλυκού ατόμου μεσογειακής φώκιας στη Γυάρο

- Όσον αφορά στη συμπεριφορά του είδους, φώκιες έχουν παρατηρηθεί να ξεκουράζονται σε επτά ανοικτές παραλίες στο δυτικό τμήμα του νησιού. Σε μια περίπτωση τον Νοέμβριο του 2010 πέντε φώκιες παρατηρήθηκαν να ξεκουράζονται ταυτόχρονα σε μια ανοικτή παραλία. Επιπλέον, καταγράφηκε συμπεριφορά υιοθεσίας νεογέννητου από άλλο θηλυκό, επιθετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ ενήλικων θηλυκών καθώς και θηλασμός από ενήλικα θηλυκά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά από την αξιολόγηση των συλλεχθέντων στοιχείων συμπεραίνουμε ότι:

- Η διαθεσιμότητα και η ποιότητα του χερσαίου ενδιαιτήματος για τη μεσογειακή φώκια στη Γυάρο είναι παρόμοια με ότι αυτήν σε άλλους σημαντικούς πληθυσμούς στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως στις Βόρειες Σποράδες στο Βόρειο Αιγαίο και στην Κίμωλο & Πολύαιγο και Κάρπαθο & Σαρία στο νότιο και νοτιοανατολικό Αιγαίο, αντίστοιχα. Τα δύο κύρια καταφύγια αναπαραγωγής στη Γυάρο διαθέτουν ιδανικά μορφολογικά χαρακτηριστικά για αναπαραγωγή και το καταφύγιο GIA4 είχε έναν από τους μεγαλύτερους αριθμούς νεογέννητων ($n = 10$) που έχει καταγραφεί ποτέ ταυτόχρονα σε μια σπηλιά στην Ανατολική Μεσόγειο.
- Ο ετήσιος μέσος όρος γεννήσεων ($n = 9.75$) που καταγράφηκε στη Γυάρο είναι από τους μεγαλύτερους για το είδος στη Μεσόγειο.
- Η δημογραφική δομή και συμπεριφορά του πληθυσμού της μεσογειακής φώκιας στη Γυάρο είναι παρόμοια με εκείνη που παρατηρήθηκε στον πληθυσμό του Cabo Blanco στη Μαυριτανία και είναι ενδεικτικό ενός πληθυσμού με την τυπική δημογραφική δομή μιας αποικίας. Αυτός είναι ο μοναδικός γνωστός μέχρι τώρα πληθυσμός μεσογειακής φώκιας στην Ανατολική Μεσόγειο με αυτήν την πληθυσμική δομή.
- Η ανάπαυση, ο θηλασμός και η αναπαραγωγή σε ανοικτές παραλίες είναι συμπεριφορές ενδεικτικές χαμηλών επιπέδων ανθρώπινης όχλησης, και δεν έχουν καταγραφεί ποτέ στην Ανατολική Μεσόγειο τα τελευταία πενήντα χρόνια.
- Τα συμπεράσματα σε σχέση με τη δημογραφική δομή, τη διαθεσιμότητα του βιότοπου, την ποιότητα και πυκνότητα, την ετήσια παραγωγή νεογέννητων και, το σημαντικότερο, το γεγονός ότι το είδος χρησιμοποιεί στην περιοχή ανοικτές παραλίες ως τοποθεσίες αναπαραγωγής, δείχνουν σαφώς ότι η Γυάρος αντιπροσωπεύει μια περιοχή εξέχουσας σημασίας για την επιβίωση της μεσογειακής φώκιας.

- Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αυξανόμενη αναγνώριση της Γυάρου ως μοναδικός χώρος για την επιβίωση της κρισίμως απειλούμενης μεσογειακής φώκιας και η δημοτικότητα μεταξύ των θαυμαστών της άγριας ζωής μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένα επίπεδα ανθρώπινης όχλησης για το είδος, εφόσον δεν παρθούν αποτελεσματικά μέτρα προστασίας. Είναι υψίστης σημασίας τα μέτρα διαχείρισης και προστασίας που θα ρυθμίζουν την ανθρώπινη δραστηριότητα στη Γυάρο να εφαρμοστούν όσο το δυνατόν συντομότερα.

2^η Ετήσια Αναφορά

Της κατάστασης του
πληθυσμού της Μεσογειακής
φώκιας στη Γυάρο
(Περίληψη)

LIFE-Nature Project LIFE12 NAT/GR/000688

CYCLADES Life: Integrated monk seal conservation of Northern Cyclades